

Наталія Григорівна Євченко

кандидат економічних наук

доцент кафедри банківської справи

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ» (м. Суми),

Олена Анатоліївна Криклій

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри банківської справи

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ» (м. Суми),

Планування обсягу депозитних ресурсів банку на основі сегментації клієнтської бази

Залучені ресурси банку в цілому і ресурси залучені з депозитних джерел є основою діяльності будь-якого банку, оскільки процеси формування ресурсів і надання кредитів перебувають у тісному взаємозв'язку. Значна частка депозитів на вимогу і перевага короткострокових депозитів негативно впливають на стабільність ресурсної бази банку, оскільки перевага короткострокових ресурсів не дозволяє здійснювати довгострокові вкладення та збільшує ризик втрати ліквідності, що, у свою чергу, негативно позначається як на ефективності діяльності банку, так і на перспективах розвитку економіки. Тому, основним завданням формування депозитного портфеля можна визначити забезпечення переваги стабільних, але одночасно недорогих ресурсів.

Традиційний підхід до визначення стабільності депозитних ресурсів полягає у розрахунку декількох основних показників або їх модифікації: середній термін зберігання грошових коштів, рівень осідання коштів, величина залишку коштів, доступних для використання, оцінка за допомогою коефіцієнта стабільності залишку.

На наш погляд, найбільш комплексним можна вважати підхід до аналізу та планування депозитних коштів банку, що передбачає:

- сегментацію клієнтів за групами та розрахунок коефіцієнтів, що характеризують стабільність залишків кожної з груп;
- оцінку поточного стану клієнтської бази;
- визначення сформованих тенденцій та прогноз подальшого розвитку.

Для ринкової сегментації клієнтів можуть бути використані такі ознаки, як географічні демографічні, соціально-економічні, психографічні, поведінкові. Крім того, необхідно визначити фактори, які клієнти вважають істотними в процесі вибору банку або банківського продукту.

Планування обсягу депозитних ресурсів банку на основі сегментації клієнтів передбачає таку послідовність дій:

- визначення клієнтів або груп клієнтів, які забезпечують більшу стабільність депозитної бази і більш високий залишок на рахунках;
- розрахунок кількості клієнтів, необхідної для забезпечення планового обсягу депозитної бази та її складових;
- розробка заходів для залучення найбільш вигідних потенційних клієнтів, не забуваючи про необхідність утримання існуючих;
- розрахунок собівартості наданих послуг та їх рентабельності в розрізі кожного клієнта, що дасть можливість проведення гнучкої цінової політики.

Для оцінки стабільності депозитних ресурсів в процесі планування, пропонуємо використовувати показники, що наведені в таблиці 1.

Прогнозування залишку на рахунках окремих клієнтів можливе за умови виявлення залежностей між залишком на рахунку і відповідним фактором або групою факторів. Для депозитних ресурсів на вимогу таким фактором може бути оборот за рахунком. Для строкових депозитних ресурсів, залучених від юридичних осіб, такими факторами, спільно або окремо, можуть бути оборот за поточним рахунком клієнта, вид діяльності клієнта тощо.

Для строкових депозитних ресурсів, залучених від фізичних осіб, набір факторів, крім економічних, повинен включати соціальні, демографічні, і географічні фактори. Можна оцінювати значимість для банку кожного клієнта

(групи клієнтів) залежно від рівня залишку коштів на рахунках в порівнянні з оборотом тощо.

Таблиця 1 – Показники стабільності депозитних ресурсів за клієнтськими сегментами

Назва показника	Порядок розрахунку	Характеристика
Показник мінливості залишку	$K_i = X_{i\min} / X_{i\text{ср}}$, де $X_{i\min}$ – мінімальне значення сумарного залишку для групи i за досліджуваний період; $X_{i\text{ср}}$ – середній сумарний залишок у групі i	Характеризує відхилення мінімальної величини залишку від його середнього за період значення. Чим більше показник наближається до одиниці, тим залишок більш стабільний.
Показник синхронності зміни залишків клієнтів	$b_i = K_{i\text{ср}} / K_i$, де $K_{i\text{ср}}$ – середнє значення показників мінливості залишку для окремо взятого рахунку в групі i (розраховується аналогічно показника K_i).	Характеризує внесок у амплітуду сумарного середнього залишку індивідуальних коливань залишків у групі. Чим менше значення b , тим менш синхронно змінюються залишки у групі.
Потенціал надійності коштів рахунку	Визначається як середнє від значень, розрахованих за кожен день досліджуваного періоду, протягом якого залишок на рахунку не зменшується нижче заданого значення.	Характеризує середній термін підтримки певної величини незнижуваного залишку на рахунку клієнта.
Зважена стабільність залишку	$ZCZ_i = V_1 \times K'_i + V_2 \times b'_i + V_3 \times T'_{i\text{ср}}$, де $V_{1,2,3}$ – вагові коефіцієнти, що визначаються експертним шляхом; $K'_i, b'_i, T'_{i\text{ср}}$ – нормовані показники $K_i, b_i, T_{i\text{ср}}$.	Використовується для визначення найбільш стабільних клієнтських груп (видів депозитів).

Отже, з метою організації та планування заходів по залученню клієнтів необхідно визначити величину стабільного залишку на рахунку кожного клієнта, що надасть можливість розрахувати планову кількість клієнтів, яких необхідно залучити, щоб досягти запланованої частки певного виду депозитних ресурсів в сумарному обсязі залучення.

Євченко, Н.Г. Планування обсягу депозитних ресурсів банку на основі сегментації клієнтської бази [Текст] / Н.Г. Євченко, О.А. Криклій // Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу: збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції до 15-ї річниці створення кафедри банківських інвестицій (3 листопада 2011 р.). – К.: КНЕУ ім. В. Гетьмана, 2011. – С. 158-161.